

ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის სისტემის განვითარება დაცული ტერიტორიების შესაფასებლად

ირაკლი
მაჭარაშვილი
თბილისი, 20.03.2018

პროექტის საერთო მიზანი

- ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის სისტემის გაუმჯობესება
- დაცული ტერიტორიების მართვისა და დაგეგმვის პროცესის გაუმჯობესება

კვლევის (case study) კონკრეტული მიზანი

ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციის ხელშეწყობა ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის ეროვნული სისტემის (NBMS) განვითარება

ფონური ინფორმაცია პროექტის შესახებ

- 2005 წ. ბიომრავალფეროვნების სტრატეგია და მოქმედებათა გეგმა (1)
- გარემოს დაცვის მინისტრის 18.12.2012 №262 ბრძანება „ბიოლოგიური მრავალფეროვნების მონიტორინგის ერთიანი სისტემის ინდიკატორების, მათი აღწერის მეთოდოლოგიებისა და წარმოების წესის დამტკიცების თაობაზე
- 25 ინდიკატორი (OECD-ს ზეწოლა/მდგომარეობა/რეაგირება (Pressure / State / Response) შესაბამისად.)
- 12 ინდიკატორის მიხედვით მომზადდა შეფასება GIZ დახმარებით
- 2014 2წ. ბიომრავალფეროვნების სტრატეგია და მოქმედებათა გეგმა (2)
- 2016 - UNDP/GEF პროექტი - „გლობალური გარემოს მონიტორინგის გაუმჯობესებისა და მის შესახებ ცოდნის ამაღლების მიზნით ინფორმაციის მართვის ჰარმონიზება საქართველოში“ - მონიტორინგის ეროვნული სისტემის ნაკლოვანებების შეფასება

მონიტორინგის სისტემის გამოვლენილი ნაკლოვანებები

გარემოს დაცვის მინისტრის 18.12.2012 №262 ბრძანება „ბიოლოგიური მრავალფეროვნების მონიტორინგის ერთიანი სისტემის ინდიკატორების, მათი აღწერის მეთოდოლოგიებისა და წარმოების წესის დამტკიცების თაობაზე

- ბრძანების არასავალდებულო ხასიათი
- არ ხდება შედეგების გამოყენება გადაწყვეტილების მიღებისას
- ვერ ზომავს ბიომრავალფეროვნების მნიშვნელოვან საფრთხეებს

მონიტორინგის სისტემის გამოვლენილი ნაკლოვანებები

1. P1. ლანდშაფტის ფრაგმენტაცია (ლანდშაფტის ნაკვეთების საშუალო ფართობის ცვლილება).	ვერ აფასებს მდინარის ჰაბიტატების ფრაგმენტაციას
P2. ტყეკაფების ფართობი (იმ ტყეების საერთო ფართობის ცვლილება, რომლებიც გამოყოფილია ჭრისათვის):	ვერ აფასებს უკანონო ჭრების ზეგავლენას
P3. ტყის გამოყენების ინტენსივობა (თანაფარდობის ცვლილება ხე-ტყის მთლიან წლიურ დამზადებასა (ჭრასა) და კომერციული ტყეების მარაგის მთლიან წლიურ ნამატს შორის):	ვერ აფასებს უკანონო და სოციალური ჭრების ზეგავლენას
P4. თევზჭერის ინტენსივობა	არ გამოიყენება გადაწყვეტილების მიღებისას

მონიტორინგის სისტემის გამოვლენილი ნაკლოვანებები

P8. დაცული ტერიტორიები, როგორც ინფრასტრუქტურის განვითარების არეალი (დაცული ტერიტორიების რაოდენობა, რომლებიც იმყოფება ინფრასტრუქტურის განვითარების ზეგავლენის ქვეშ)	არ ფასდება ის ინფრასტრუქტურა, რომელიც არ არის დაკავშირებული დაცულ ტერიტორიების ფუნქციონირებასთან (საგზაო ინფრასტრუქტურა, ენერგეტიკა)
მდგომარეობის ინდიკატორები	
S3. შერჩეული სახეობების მიმდინარე სტატუსი (სტატუსის დინამიური დადგენა (რიცხოვნობა და გავრცელება) მცენარეების და ცხოველების საფრთხეში მყოფი და ეკონომიკური ღირებულების მქონე შერჩეული სახეობებისთვის)	არ ხდება გამოყენება გადაწყვეტილების მიღებისას
საპასუხო ქმედებების ინდიკატორები	
R9. ბიომრავალფეროვნების შესახებ საზოგადოების ცნობიერება (საზოგადოების ბიომრავალფეროვნებისადმი დამოკიდებულების ცვლილება):	არ იზომება გადაწყვეტილების მიმღებთა ცნობიერების/დამოკიდებულების ცვლილება

მთავარი საკვლევი კითხვა: დაცული ტერიტორიების რა ნაწილი (ფართობი) ემსახურება კონსერვაციას/ბუნების დაცვას?

ხუთი არსებული ინდიკატორის კომბინაცია

1. R1: დაცული ტერიტორიების საერთო ფართობი;
2. R2: დაცული ტერიტორიები, რომლებიც იმართება მენეჯმენტის გეგმების საფუძველზე, კვალიფიცირებული პერსონალის მიერ
3. R3 ბუნების დაცვის ზონები;
4. P1: ლანდშაფტის ფრაგმენტაცია
5. P8 დაცული ტერიტორიების ინფრასტრუქტურის შედეგად წარმოშობილი ზეწოლა

დაცული ტერიტორიების რაოდენობრივი და ხარისხობრივი ანალიზი

1. დაცული ტერიტორიების საზღვრები IUCN კატეგორიები I, II, III, IV.
2. დაცული ტერიტორიების შიდა ზონების საზღვრები
3. დაცული ტერიტორიების და ბუნების დაცვითი ზონების მოხაზულობა (ფარავს თუ არა დაცული ტერიტორია/დაცვითი ზონა მთლიან ჰაბიტატს? ხდება თუ არა ჰაბიტატის ფრაგმენტაცია?)

დაცული ტერიტორიების ფუნქციონირებაზე ზეგავლენის მქონე ინფრასტრუქტურის რაოდენობრივი და ხარისხობრივი შეფასება:

- დაცული ტერიტორიების კუთვნილი ინფრასტრუქტურა, ტურიზმთან დაკავშირებული ინფრასტრუქტურა (ბილიკები, ვიზიტორთა ზონები, სასტუმროები, საბანაკე ადგილები, მაღაზიები და ა.შ.); ადმინისტრაციული შენობები და სხვ;
- დაცულ ტერიტორიებში არსებული ინფრასტრუქტურა, რომელიც არ ეკუთვნის/ არ არის დაკავშირებული მის ფუნქციონირებასთან (გზები, ენერგეტიკული პროექტები, გადამცემი ხაზები და სხვ.).

მოსალოდნელი შედეგები

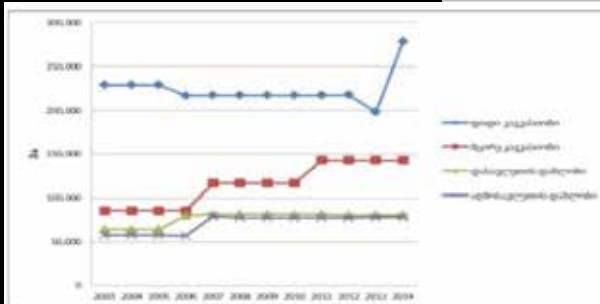
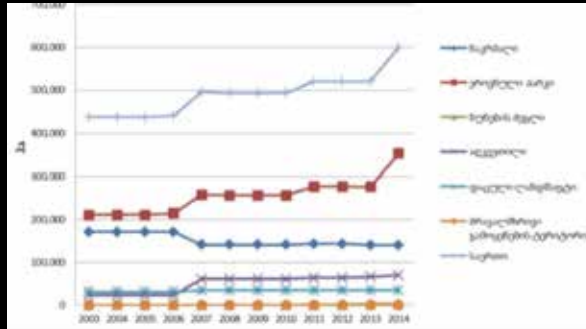

- დაცული ტერიტორიის სისტემის თემატური რუკები
 - ბუნების დაცვის ზონები;
 - საკვანძო ჰაბიტატების ფრაგმენტაცია ;
 - კონსერვაციაზე ზეგავლენის მქონე ინფრასტრუქტურა:
 - A) ტურისტული ინფრასტრუქტურა, ადმინისტრაციული ნაგებობები,
 - B) გზები, ენერგეტიკული პროექტები, გადამცემი ხაზები, მილსადენები და ა.შ.;
- ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის ინდიკატორების შემუშავება და მათი დაზუსტება პრაქტიკაში გამოყენებით
- წინადადებები აღნიშნულ ინდიკატორებთან დაკავშირებული ნორმატიული აქტის პროექტის შესაქმნელად;
- წინადადებები ტერიტორიების ზონირებასა და ახალი დაცული ტერიტორიების შექმნასთან დაკავშირებით.

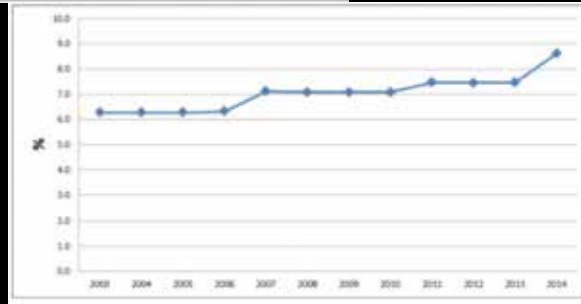

GIZ მიერ
განხორციელებული
მონიტორინგის შედეგები

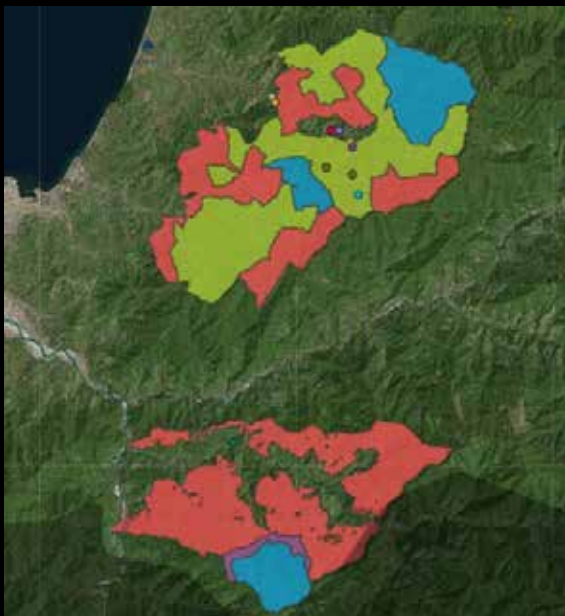
დაცული ტერიტორიების სისტემის
განვითარება 2003-2014 (3ა)

სურ. 2: დაცული ტერიტორიები ბიოგეოგრაფიული რეგიონების მიხედვით, 2003-2014 (3ა)

სურ. 3: დაცული ტერიტორიების წილის ცვლილება ქვეყნის ფართობში 2003-2014(3ა)

მაჭახელას და მტირალას
დაცული ტერიტორიები

დაცული ტერიტორიების ზონირება

- ტრადიციული გამოყენების ზონა
- მკაცრი დაცვის ზონა
- ვიზიტორთა ზონა
- მართვადი დაცვის ზონა
- ადმინისტრაციული ზონა
- ნაკრძალი
- სამონადირეო მეურნეობა
- ბუნების ძეგლი
- აღდგენის ზონა
- აღკვეთილი

პროექტის შუალედური შედეგები

შეფასება ოთხი არსებული ინდიკატორის მიხედვით

- P8. დაცული ტერიტორიები, რომლებიც იმყოფება ინფრასტრუქტურის განვითარების ზეგავლენის ქვეშ.
- R1. დაცული ტერიტორიების საერთო ფართობის ცვლილება.
- R2. დაცული ტერიტორიები, რომლებიც იმართება მენეჯმენტის გეგმების საფუძველზე, კვალიფიცირებული პერსონალის მიერ.
- R3. ბუნების დაცვის ზონები (დაცული ტერიტორიების ქსელის საერთო ფართობში უპირატესად ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციისათვის გამოყოფილი ადგილების ფართობის ცვლილება).

საქართველოს დაცული ტერიტორიები

- სულ 93 დაცული ტერიტორია (626433.49 ჰა*);
- 8 ნაკრძალი - რუსეთის მიერ ოკუპირებულ ტერიტორიაზეა
- 1 დაცული ტერიტორია - თუშეთის დაცული ლანდშაფტი - იმართება ახმეტის მუნიციპალიტეტის მიერ
- 2 დაცული ტერიტორია - მრავალმხრივი გამოყენების ტერიტორია არ იმართება არც ერთი ინსტიტუციის მიერ
- 82 იმართება დაცული ტერიტორიების სააგენტოს მიერ;
- 21 ** ადმინისტრაცია (20 - დაცული ტერიტორიების სააგენტო, 1 - თუშეთის დაცული ლანდშაფტი)
- ნაკრძალი - 18
- ეროვნული პარკი - 11
- ბუნების ძეგლი - 41
- აღკვეთილი - 19
- დაცული ლანდშაფტი - 2
- მრავალმხრივი გამოყენების ტერიტორია - 2

* შენიშვნა: არ არის განსაზღვრული ჯავახეთის მრავალმხრივი გამოყენების ტერიტორიის ფართობი; ასევე ზოგიერთი ბუნების ძეგლის ფართობი

** შენიშვნა: აფხაზეთის და ლიახვის ნაკრძალების გარეშე

მრავალმხრივი გამოყენების ტერიტორიები

საქართველოს კანონი ფშავ-ხევსურეთის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ

საქართველოს კანონი ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ

მუხლი 3. ფშავ-ხევსურეთის დაცული ტერიტორიების კატეგორიები

მუხლი 3. ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების კატეგორიები

3. ფშავ-ხევსურეთის დაცული ტერიტორიები საქართველოს დაცული ტერიტორიების ნაწილია და მოიცავს დაცული ტერიტორიების შემდეგ კატეგორიებს:

ზ) ჯავახეთის მრავალმხრივი გამოყენების ტერიტორია (დამხმარე ზონა).

დ) ფშავ-ხევსურეთის მრავალმხრივი გამოყენების ტერიტორია (დამხმარე ზონა).

მუხლი 9¹. ჯავახეთის მრავალმხრივი გამოყენების ტერიტორიის (დამხმარე ზონის) მდებარეობა (22.03.2013 N 383)

6. ფშავ-ხევსურეთის მრავალმხრივი გამოყენების ტერიტორია მოიცავს შემდეგ სოფლებსა და სხვა დასახლებულ პუნქტებს:

მოიცავს შემდეგ დასახლებულ პუნქტებს:

ა) ეროვნული პარკის პერიმეტრის შიგნით არსებულ დასახლებულ პუნქტებს, ჯამში 251 ჰა;

ა) ახალქალაქის მუნიციპალიტეტის სოფლები:

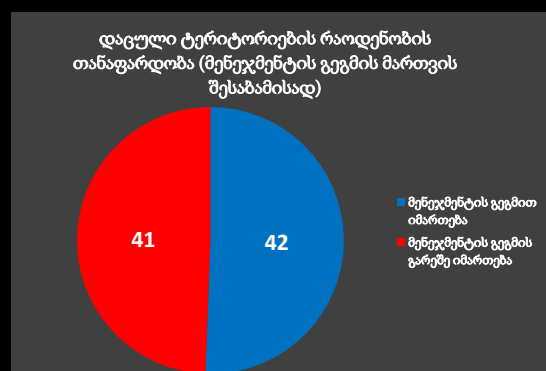
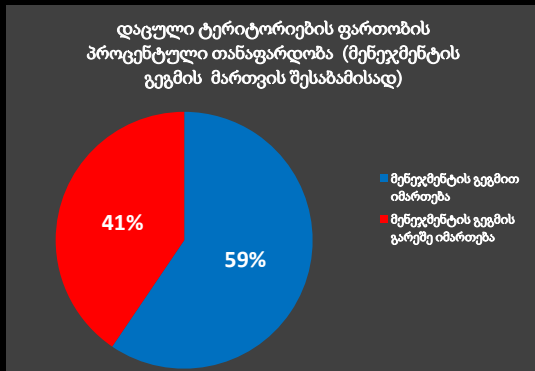
ბ) ეროვნული პარკის პერიმეტრის გარეთ არსებულ სოფლებს: ჯამში 30050 ჰა.

ბ) ნინოწმინდის მუნიციპალიტეტის სოფლები:

მუხლი 11. ჯავახეთის დაცული ტერიტორიების მართვა

2. მრავალმხრივი გამოყენების ტერიტორიის მართვას ახორციელებს ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები.

დაცული ტერიტორიები, რომლებიც იმართება დამტკიცებული მენეჯმენტის გეგმით

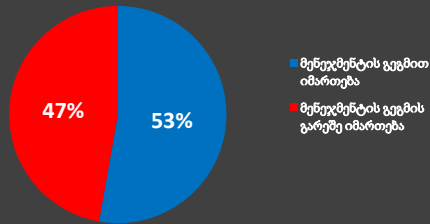

214425.7 ჰა - 41 %
314575.79 ჰა - 59%

შენიშვნა: მონაცემებში არ არის გათვალისწინებული აფხაზეთის და ლიახვის ნაკრძალები, ასევე მრავალმხრივი გამოყენების ტერიტორიები

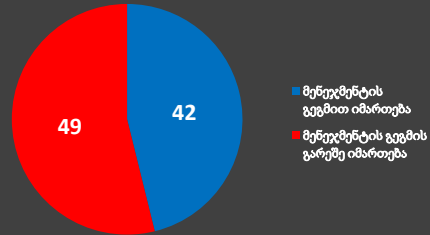
დაცული ტერიტორიები, რომლებიც იმართება დამტკიცებული მენეჯმენტის გეგმით

დაცული ტერიტორიების ფართობის პროცენტული თანაფარდობა (მენეჯმენტის გეგმის მართვის შესაბამისად)

281556.7 ჰა - 47%
314575.79 ჰა - 53 %

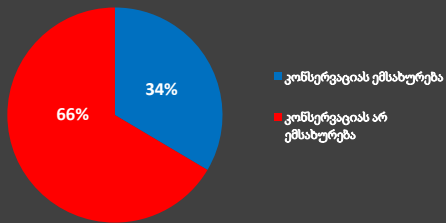
დაცული ტერიტორიების რაოდენობის თანაფარდობა (მენეჯმენტის გეგმის მართვის შესაბამისად)

შენიშვნა: მონაცემებში გათვალისწინებულია აფხაზეთის და ლიახვის ნაკრძალები; არ არის გათვალისწინებული მრავალმხრივი გამოყენების ტერიტორიები

R3 ბუნების კონსერვაციის ზონები

დაცული ტერიტორიების რა ფართობი ემსახურება ბუნების კონსერვაციას (ფორმალურად)

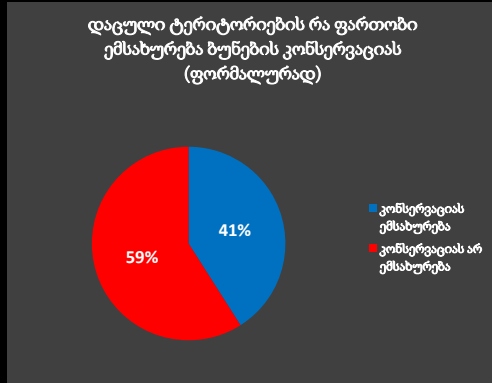

351652.9 ჰა - 66%
177248.6 ჰა - 34 %

- ნაკრძალები
- ეროვნული პარკების ზონები (მკაცრი დაცვის, მართვადი დაცვის, ალდგენის ზონები)
- ბუნების ძეგლები
- აღკვეთილები (ტრადიციული გამოყენების ზონების და ვიზიტორთა ზონების გამოკლებით)

შენიშვნა: მონაცემებში არ არის გათვალისწინებული აფხაზეთის და ლიახვის ნაკრძალები, ასევე მრავალმხრივი გამოყენების ტერიტორიები

R3 ბუნების კონსერვაციის ზონები

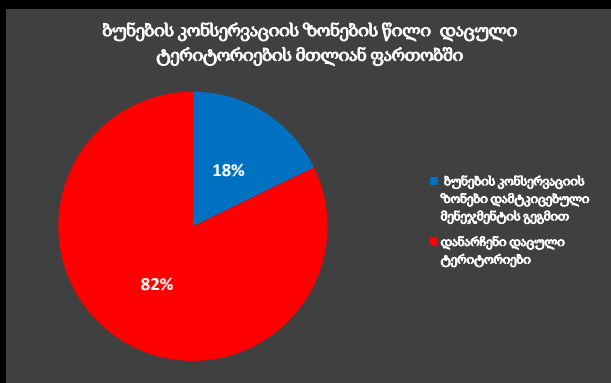

351652.9 ჰა - 59%
244489.61 ჰა - 34 %

- ნაკრძალები
- ეროვნული პარკების ზონები (მკაცრი დაცვის, მართვადი დაცვის, ალდგენის ზონები)
- ბუნების ძეგლები
- აღკვეთილები (ტრადიციული გამოყენების ზონების და ვიზიტორთა ზონების გამოკლებით)

შენიშვნა: მონაცემებში გათვალისწინებულია აფხაზეთის და ლიახვის ნაკრძალები; არ არის გათვალისწინებული მრავალმხრივი გამოყენების ტერიტორიები

ბუნების კონსერვაციის ზონები, რომლებიც იმართება დამტკიცებული მენეჯმენტის გეგმის საფუძველზე

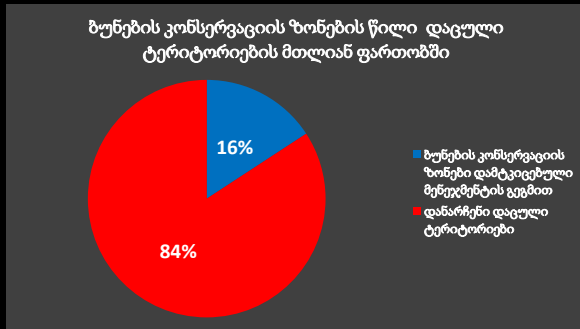

434 865.1 ჰა - 82%
94136.1 ჰა - 18%

- ნაკრძალები
- ეროვნული პარკების ზონები (მკაცრი დაცვის, მართვადი დაცვის, ალდგენის ზონები)
- ბუნების ძეგლები
- აღკვეთილები (ტრადიციული გამოყენების ზონების და ვიზიტორთა ზონების გამოკლებით; ასევე არ შედის სამონადირეო მეურნეობებზე გადაცემული აღკვეთილები)

შენიშვნა: მონაცემებში არ არის გათვალისწინებული აფხაზეთის და ლიახვის ნაკრძალები, ასევე მრავალმხრივი გამოყენების ტერიტორიები

ბუნების კონსერვაციის ზონები, რომლებიც იმართება დამტკიცებული მენეჯმენტის გეგმის საფუძველზე

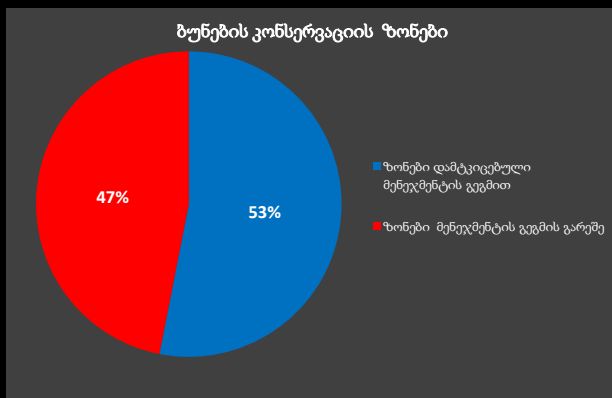

- ნაკრძალები
- ეროვნული პარკების ზონები (მკაცრი დაცვის, მართვადი დაცვის, ალდგენის ზონები)
- ბუნების ძეგლები
- აღკვეთილები (ტრადიციული გამოყენების ზონების და ვიზიტორთა ზონების გამოკლებით; ასევე არ შედის სამონადირეო მეურნეობებზე გადაცემული აღკვეთილები)

502006.1 ჰა - 84%
94136.39 ჰა - 16%

შენიშვნა: მონაცემებში გათვალისწინებულია აფხაზეთის და ლიახვის ნაკრძალები, არ არის გათვალისწინებული მრავალმხრივი გამოყენების ტერიტორიები

R3 ბუნების კონსერვაციის ზონები

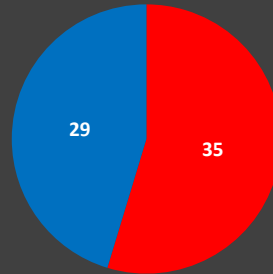
- ნაკრძალები
- ეროვნული პარკების ზონები (მკაცრი დაცვის, მართვადი დაცვის, ალდგენის ზონები)
- ბუნების ძეგლები
- აღკვეთილები (ტრადიციული გამოყენების ზონების და ვიზიტორთა ზონების გამოკლებით)

83212.22 ჰა - 47%
94136.39 ჰა - 53 %

დაცული ტერიტორიებიდან (64-დან)
ფართობი შეეცვალა 35-ს , არ შეეცვალა
29-ს

შენიშვნა: არ არის გათვალისწინებული
აფხაზეთის და ლიხვის ნაკრძალები.
იმერეთის მღვიმეების დაცული
ტერიტორიების ჩათვლილია 1 დაცულ
ტერიტორიად, ჯამური ფართობის გაშო

დაცული ტერიტორიების ფართობი

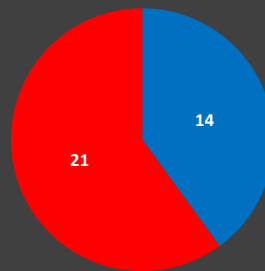

- დაცული ტერიტორიები - ფართობის ცვლილებით
- დაცული ტერიტორიები - ფართობის ცვლილების გარეშე

ფართობ შეცვლილი 35 დაცული
ტერიტორიიდან
გაიზარდა 14, შემცირდა 21

შენიშვნა: არ არის გათვალისწინებული
აფხაზეთის და ლიხვის ნაკრძალები

ფართობის ცვლილების შედეგად გაზარდილი და შემცირებული
დაცული ტერიტორიების რაოდენობა

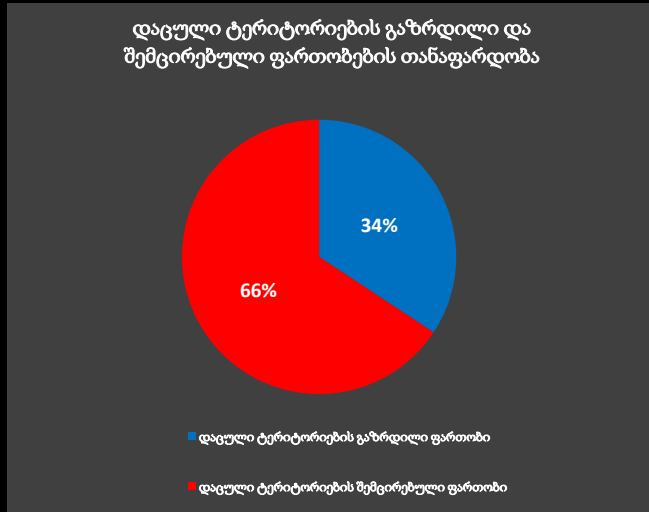

- დაცული ტერიტორიები, რომელთა ფართობიც გაიზარდა
- დაცული ტერიტორიები, რომელთა ფართობიც შემცირდა

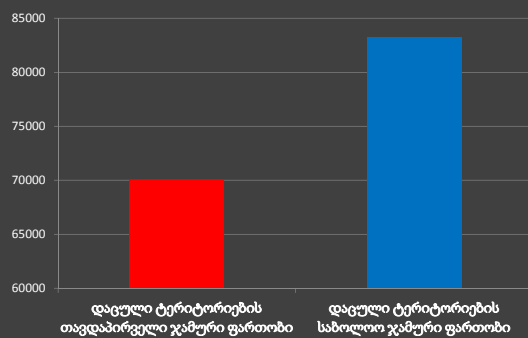
დაცული ტერიტორიების
გაზრდილი და შემცირებული
ფართობების თანაფარდობა

დაცული ტერიტორიების შემცირებული
ფართობი უფრო მეტია (66%) ვიდრე
გაზრდილი (34%)

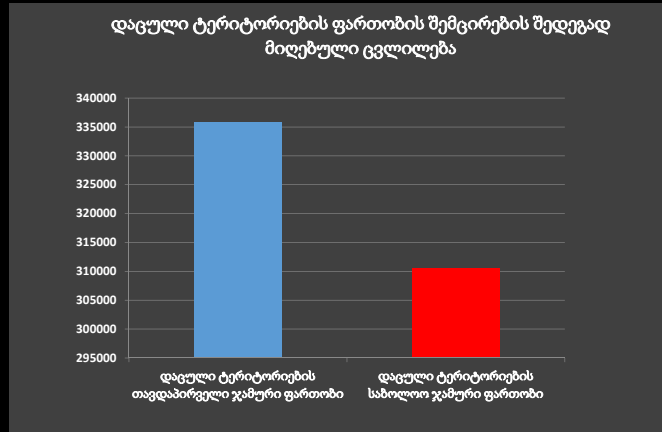
შენიშვნა: არ არის გათვალისწინებული
აფხაზეთის და ლიახვის ნაკრძალები

დაცული ტერიტორიების ფართობის გაზრდის
შედეგად მიღებული ცვლილება

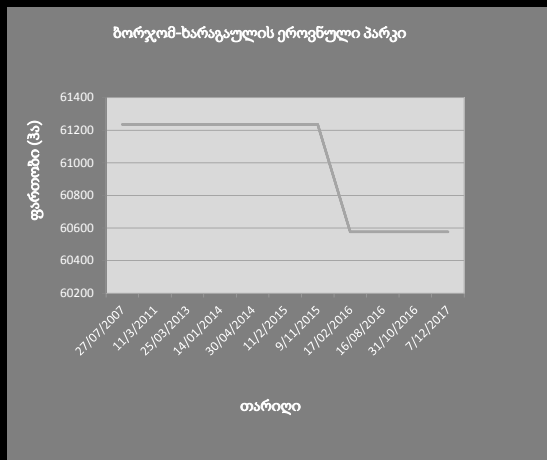
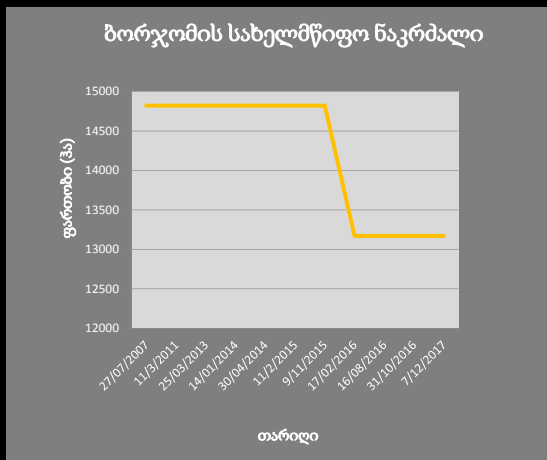

დაცული ტერიტორიები, რომელთა ფართობიც შეიცვალა (გაიზარდა).
ჯამში გაიზარდა 13224.05 ჰექტარით

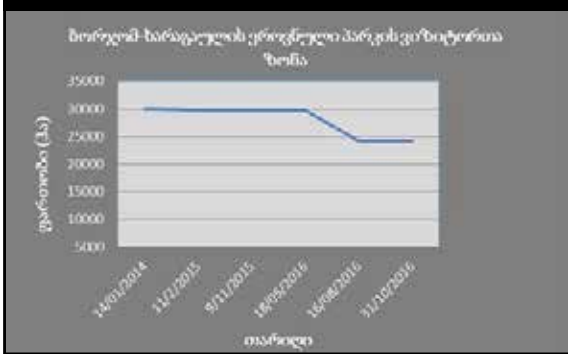
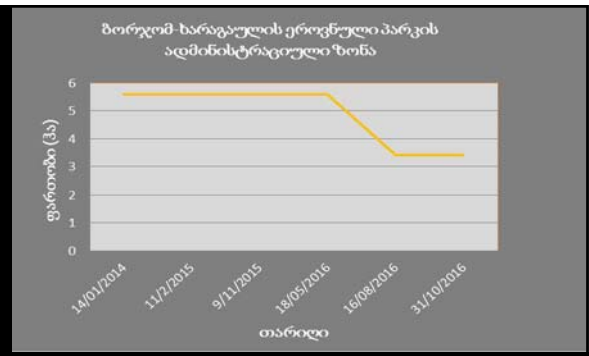
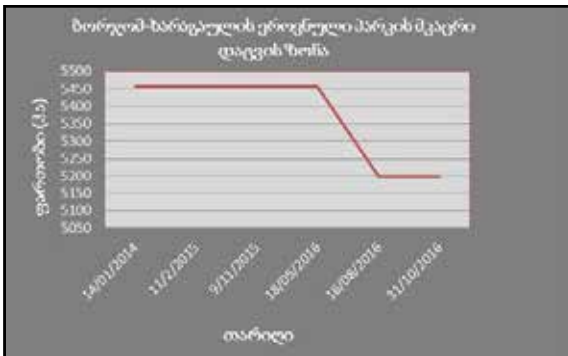
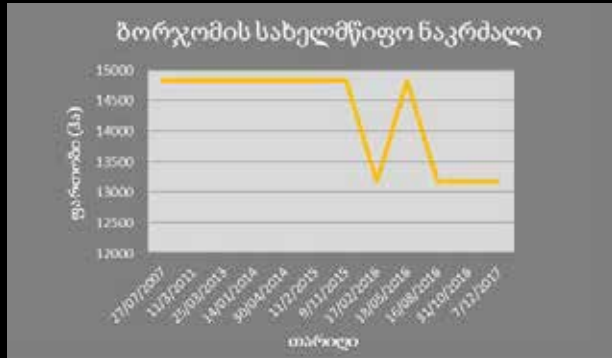

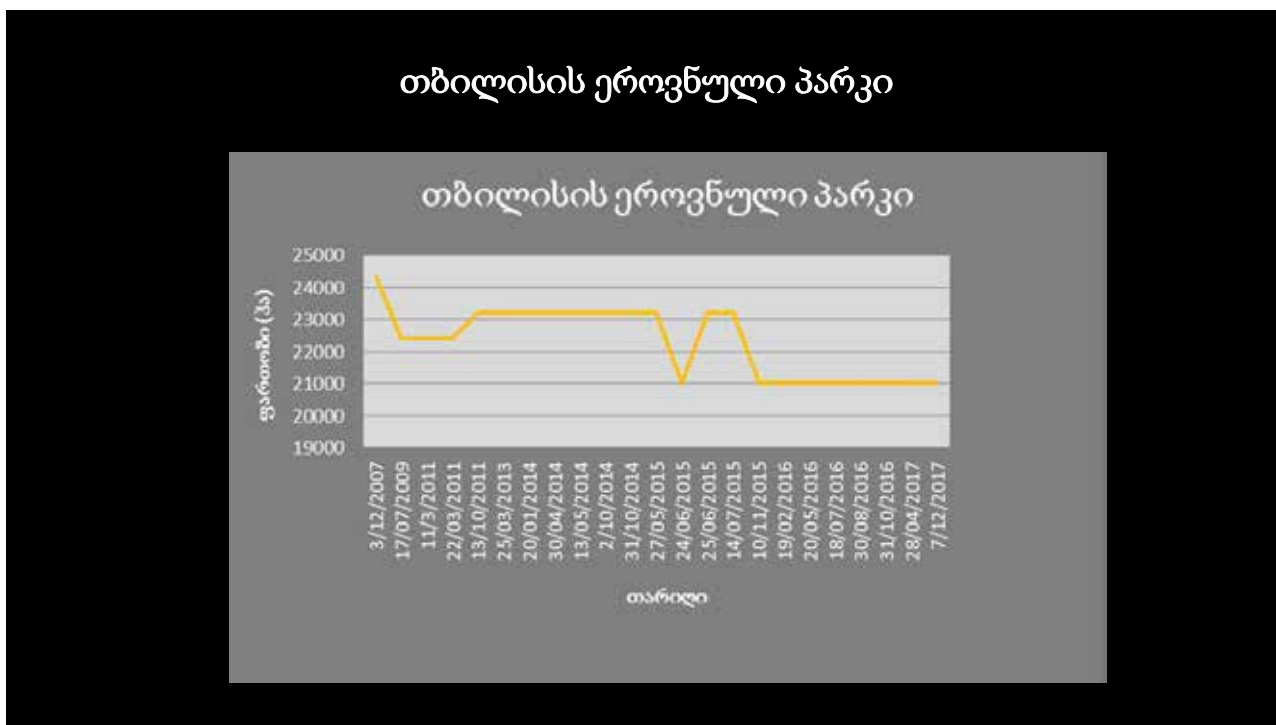
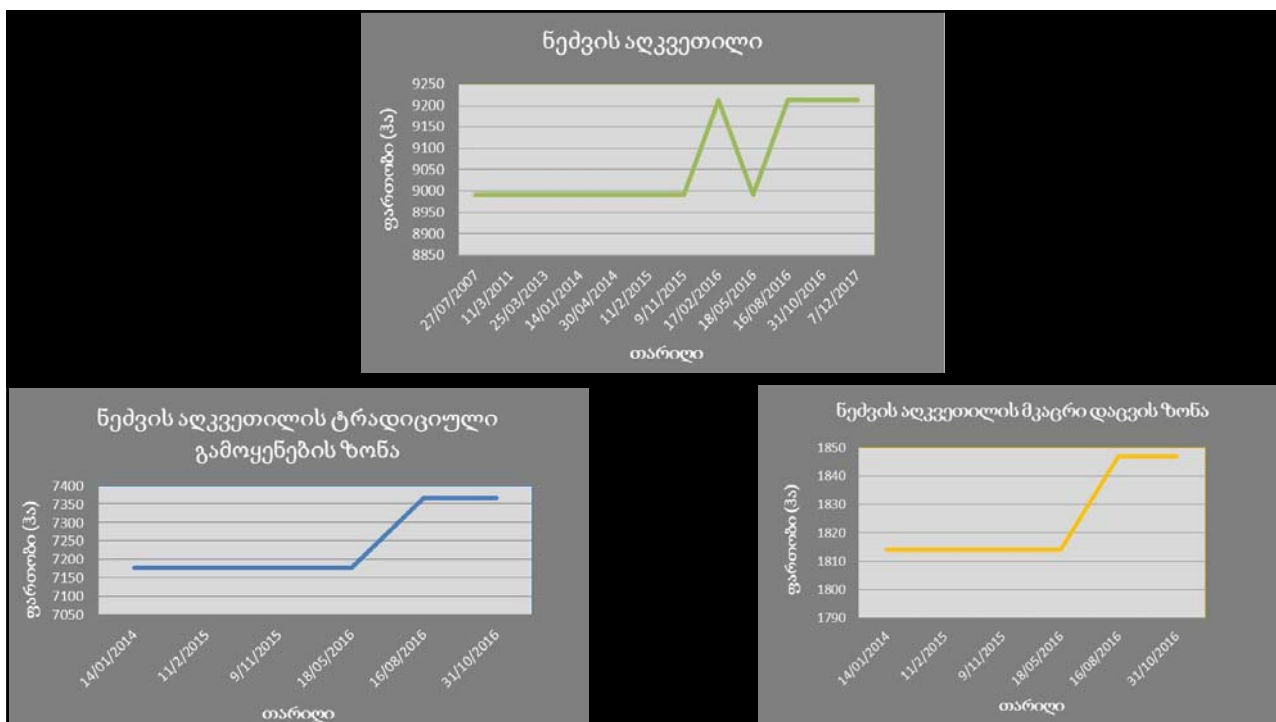
დაცული ტერიტორიები, რომელთა ფართობიც შეიცვალა (შემცირდა).
ჯამში შემცირდა 25348.3933 ჰექტარით

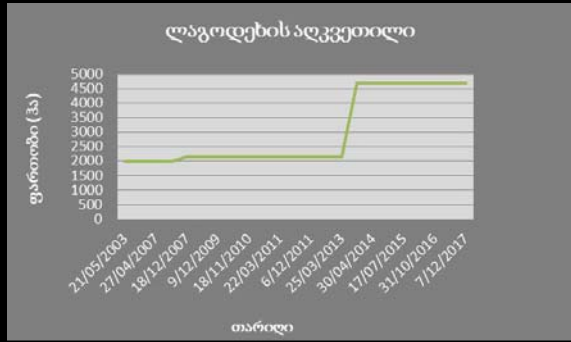
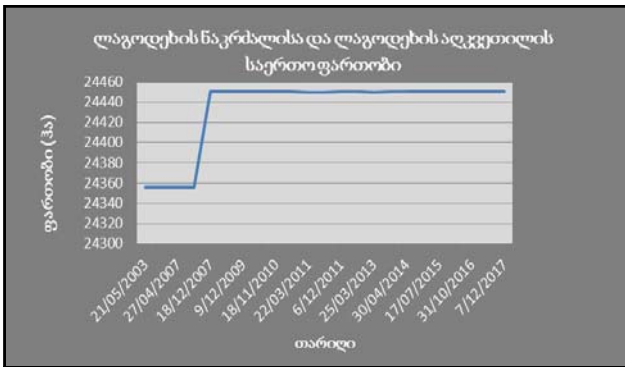
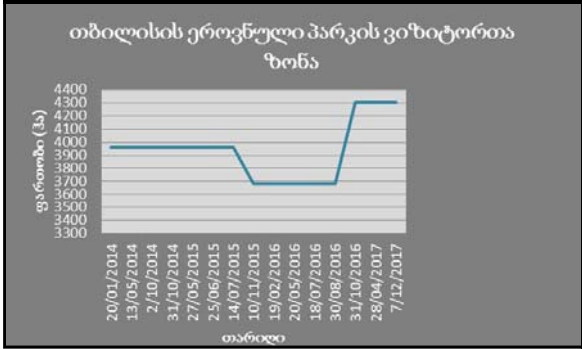
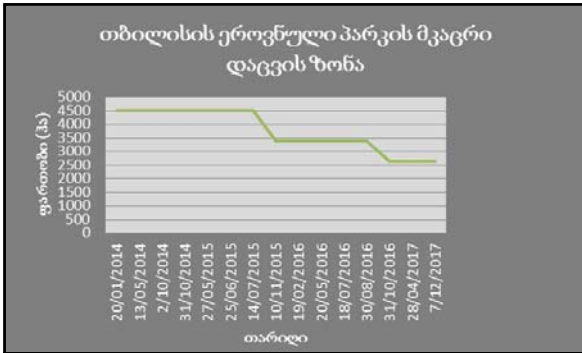
ბორჯომ-ხარაგაულის დაცული ტერიტორიები (გასწორებული)

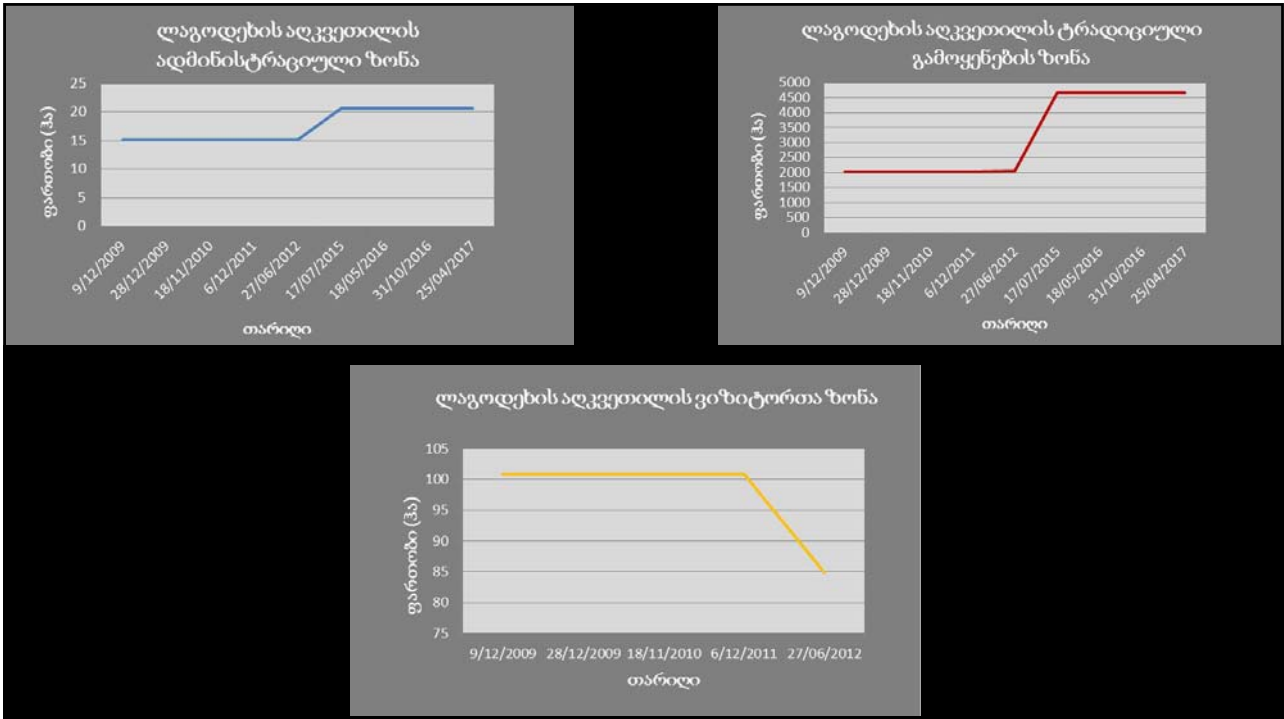

ბორჯომ-ხარაგაულის დაცული ტერიტორიები (ცდომილებით)

შემდეგი ნაბიჯები

- მრგვალი მაგიდის შეხვედრები
- ინფრასტრუქტურულ პროექტებთან დაკავშირებული მონაცემების ანალიზი
- საკვანძო ჰაბიტატებთან დაკავშირებული მონაცემების ანალიზი
- სავლე კვლევები მონაცემების დასაზუსტებლად
- GIS ანალიზი, დარუკება

სადისკუსიო საკითხები

- არსებული ინდიკატორები, რომლების გამოყენებაც შესაძლებელია ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგისთვის
- არსებული ინდიკატორები, რომლების გამოყენებაც არ იძლევა მკაფიო სურათს ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგისთვის
- ინდიკატორები, რომლებიც საჭიროებენ მოდიფიკაციას
- ინფრასტრუქტურა დაცული ტერიტორიების მიხედვით
- ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის პროგრამები დაცული ტერიტორიების მიხედვით

სადისკუსიო საკითხები

სხვა საკითხები ინდიკატორების შესახებ:

-
- P1. ლანდშაფტის ფრაგმენტაცია.
- S3. შერჩეული სახეობების მიმდინარე სტატუსი.
- S5. განსაკუთრებული კონსერვაციული მნიშვნელობის მქონე ჰაბიტატების ფართობი

მოსაზრებები ინდიკატორების შესახებ - სადისკუსიოდ

R1. დაცული ტერიტორიების ქსელის საერთო ფართობი (დაკანონებული დაცული ტერიტორიებით დაკავებული საერთო ფართობის ცვლილება):	შეიძლება გამოყენებული იქნას მომავალშიც
R2. დაცული ტერიტორიები, რომლებიც იმართება მენეჯმენტის გეგმების საფუძველზე, კვალიფიცირებული პერსონალის მიერ (ისეთი დაცული ტერიტორიების საერთო რაოდენობის პროცენტული ცვლილება, რომლებიც იმართება მენეჯმენტის გეგმების საფუძველზე, კვალიფიცირებული პერსონალის მიერ)	ინდიკატორის გაყოფა კვალიფიკაციის შეფასება და მენეჯმენტის გეგმების არსებობა თანაბარზომიერი ინდიკატორი არ არის
R3. ბუნების დაცვის ზონები (IUCN I, II, III)	რამდენად აფასებს ბიომრავალფეროვნების მდგომარეობას? რამდენად მიზანშეწონილია?
P1. ლანდშაფტის ფრაგმენტაცია (ლანდშაფტის ნაკვეთების საშუალო ფართობის ცვლილება)	დასახვეწია დაცული ტერიტორიებისთვის
P8. დაცული ტერიტორიები, როგორც ინფრასტრუქტურის განვითარების არეალი (დაცული ტერიტორიების რაოდენობა, რომლებიც იმყოფება ინფრასტრუქტურის განვითარების ზეგავლენის ქვეშ)	დასახვეწია, საჭიროა ინდივიდუალური მიდგომა დაცული ტერიტორიების მიხედვით

დიდი მადლობა ყურადღებისათვის

